

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ АРХЕОЛОГІЇ
НІЖИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИКОЛИ ГОГОЛЯ
НІЖИНСЬКА МІСЬКА РАДА

I ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ
АРХЕОЛОГІЧНИЙ
З'ЇЗД ПРОГРАМА РОБОТИ
ТА АНОТАЦІЇ ДОПОВІДЕЙ

НІЖИН, 23—25 листопада 2018 р.

Співорганізатори з'їзду:

Інститут археології НАН України
ДП «НДЦ «Охоронна археологічна служба України» ІА НАНУ
Ніжинська міська рада
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Ніжинський краєзнавчий музей імені І. Спаського
Товариство «Чернігівське земляцтво» у Києві

Головний редактор

ЧАБАЙ Віктор Петрович, член-кореспондент НАН України,
директор Інституту археології НАН України

*Затверджено до друку Вченою радою Інституту археології
протокол № 10 від 15 листопада 2018 року.*

I Всеукраїнський археологічний з'їзд: Програма роботи
П 26 та анотації доповідей (Ніжин, 23—25 листопада 2018 р.). —
Київ: ІА НАНУ, 2018. — 196 с.

ISBN ??

I Всеукраїнський археологічний з'їзд є продовженням традиції українських археологічних конференцій.

Основною метою з'їзду є підсумок результатів польових робіт та аналітичних розробок в Україні впродовж останніх 5 років та визначення напрямів подальших досліджень. Публікація відображає роботу з'їзду, що проходила у форматі тематичних секцій та презентацій.

Розрахована на археологів, музейників, пам'яткоохоронців, істориків та усіх, хто цікавиться археологією та давньою історією України.

УДК 902(477)(063)

ISBN ??

© Автори, 2018
© ІА НАНУ, 2018
© НДУ ім. М. Гоголя, 2018

ЗМІСТ

Карта Ніжина	4
Розклад роботи з'їзду	5
Програма роботи з'їзду	6
Археологічна інформація (створення, обробка, аналіз, візуалізація, використання).	32
Історія науки	47
Археологія кам'яної доби	63
Археологія енеоліту — бронзового віку	82
Племена раннього залізного віку і античний світ Північного Причорномор'я	104
Археологія ранніх слов'ян	135
Археологія Давньої Русі, пізнього середньовіччя та нового часу	150
Київ і східний світ.	177
Електронні адреси учасників з'їзду	189

МУЗЕЇ

1. «Поштова станція» відділ Ніжинського краєзнавчого музею ім. І. Спаського, вул. Пошта, 5
2. Історичний відділ та відділ «Природи Приостер'я» Ніжинського краєзнавчого музею ім. І. Спаського, вул. Батока, 14
3. Музей рідкісної книги Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя, вул. Гоголя, 4
4. Музей Миколи Гоголя та картинна галерея Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя, вул. Графська, 2
5. Художній відділ Ніжинського краєзнавчого музею ім. І. Спаського, вул. Батока, 6

ПАМ'ЯТНИКИ

6. Пам'ятник М. Гоголю, вул. Батока
7. Пам'ятник Б. Хмельницькому, вул. Батока
8. Пам'ятник М. Гоголю, пл. Гоголя
9. Пам'ятник Ю. Лисянському, вул. Гоголя
10. Пам'ятник графу І. Безбородьку, пл. Гоголя
11. Пам'ятник М. Заньковецькій, пл. Заньковецької
12. Пам'ятник ніжинському огірку, вул. Шевченка
13. Пам'ятник Т. Шевченку, парк ім. Т. Шевченка
14. Пам'ятний знак жертвам Голодомору та політичних репресій, вул. Покровська
15. Пам'ятний знак загиблим ніжинцям у роки Другої світової війни, пл. Гоголя
16. Пам'ятник М. Бернесу, вул. Воздвиженська, Театральний сквер (на реставрації)
17. Пам'ятник Я. Батоку, вул. Батока

ПАМ'ЯТКИ ЦЕРКОВНОЇ АРХІТЕКТУРИ

18. Миколаївський собор, вул. Батока, 16
19. Введенський жіночий монастир, вул. Овдівська, 46
20. Грецька Всіхсвятська церква, вул. Гребінки, 19

21. Грецька Михайлівська церква, вул. Гребінки, 19
22. Троїцька церква, вул. Гребінки, 19
23. Покровська церква, вул. Покровська, 23
24. Благовіщенський чоловічий монастир, вул. С. Яворського, 14
25. Церква Іоана Богослова, вул. Гоголя, 4
26. Миколаївська церква, вул. Покровська, 23-д
27. Василівська церква, вул. Василівська, 39
28. Спасо-Преображенська церква, вул. Московська, 14
29. Богоявленська (Замкова) церква, вул. Покровська, на території ринку
30. Церква святих Костянтина і Олени на Грецькому кладовищі, вул. Московська
31. Вознесенська церква, вул. Овдівська, 117
32. Хрестовоздвиженська церква, вул. Воздвиженська
33. Римсько-католицька церква святих Петра і Павла, вул. Шевченка, 27

ПАМ'ЯТКИ ЦИВІЛЬНОЇ АРХІТЕКТУРИ

34. Будинок, в якому проживала М. Є. Малиш-Федорець, вул. Батока, 8
35. Будинок, де народився Ю. Ф. Лисянський, вул. Богущевича, 1
36. Будинок кулецького зібрання, вул. Гоголя, 4
37. Будинок жіночої гімназії ім. П. Кушакевич та будинок комерційного банку, вул. Гоголя
38. Будинок грецького Олександрівського училища, вул. Гребінки, 24
39. Будинок грецького магістрату, вул. Гребінки, 23
40. Торгові ряди Миколаївського собору, вул. Заньковецької, 2
41. Комплекс садиби І. Макарова, вул. Небесної Сотні, 1
42. Будинок першої міської електростанції, вул. Московська, 3
43. Аптека Лігиди, вул. Московська, 6-В
44. Синагога Шнеерсона, вул. Московська, 22

45. Будинок генерала Капуані, вул. Овдівська, 30
46. Єврейський готель, вул. Покровська, 9
47. Єврейський готель, вул. Успенська, 2
48. Кав'ярня грека М. В. Стефантьєва, вул. Яворського, 3
49. Комплекс Ніжинського ліцею вул. Графська, 2
50. Комплекс споруд ніжинського острогу, вул. Покровського, 18
51. Будинок Н. І. Пашковської, вул. Овдівська, 27
52. Грецький магазин, вул. Московська, 2-А
53. Будинок родини Спаських, вул. Гребінки, 14
54. Садиба поміщика Папури, вул. Богуна, 14
55. Торгові ряди Благовіщенського монастиря, вул. Гоголя
56. Будинок грецького готелю «Лівадія», вул. Батока
57. Будинок М. К. Заньковецької, вул. Заньковецької, 11
58. Будинок синагоги Золотницького, вул. Яворського
59. Будинок Ю. Федерса, пл. Гоголя
60. Будинок вокзалу, залізничний вокзал
61. Будинок священника Ф. Бордоноса, вул. Некрасова, 2
62. Пам'ятний знак на місці будинку Москаленків, де пройшли дитячі роки С. П. Корольова, вул. Батока, 5-А
63. Ніжинський академічний український драматичний театр імені Михайла Коцюбинського, вул. Воздвиженська, 24

ГОТЕЛЬ «НІЖИН», вул. Батока, 1

ЗАКЛАДИ ХАРЧУВАННЯ

ГРЕЦЬКИЙ КВАРТАЛ

РОЗКЛАД РОБОТИ З'ЇЗДУ

---

23 листопада

9:00 – 11:00	заїзд та реєстрація учасників, вітальна кава.
11:00 – 12:30	пленарне засідання.
12:30 – 14:00	круглий стіл «Археологія інформаційної доби».
14:00 – 15:00	обід.
15:00 – 18:00	екскурсія Ніжином.
18:30	дружня вечеря.

24 листопада

8:00 – 9:00	сніданок.
9:00 – 11:00	робота секцій.
11:00 – 11:30	кава-брейк.
11:30 – 14:00	робота секцій.
14:00 – 15:00	обід.
15:00 – 16:30	робота секцій.
16:30 – 17:00	кава-брейк.
17:00 – 19:00	робота секцій.
19:00	вечеря.

25 листопада

8:00 – 9:00	сніданок.
9:00 – 10:30	робота секцій.
10:30 – 10:45	кава-брейк.
10:45 – 12:00	робота секцій.
12:00 – 13:30	спільне підсумкове засідання учасників з'їзду.
13:30 – 14:30	обід.
15:00	від'їзд учасників з'їзду.

ПРОГРАМА РОБОТИ З'ЇЗДУ

ВІДКРИТТЯ З'ЇЗДУ

---

23 листопада

11:00 – 12:30 ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ.

Вітальне слово до учасників з'їзду:

Самойленко Олександр Григорович, к. і. н., ректор Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, доцент.

Сергієнко Сергій Федорович, заступник голови Чернігівської обласної державної адміністрації.

Лінник Анатолій Валерійович, міський голова м. Ніжин.

Мазур Тамара Вікторівна, заступник Міністра культури України.

Кодола Олександр Михайлович, народний депутат України.

Харченко Олександр Володимирович, голова Ніжинського відділення ГО «Чернігівське земляцтво», депутат Київради.

Чабай Віктор Петрович, директор Інституту археології НАН України, член-кореспондент НАН України.

Малишев Олександр Олегович, с. н. с., канд. юрид. наук, Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України.

Презентація монографії «**Мальтійська конвенція і превентивна археологія у Європі й Україні (дослідження та матеріали): 25 років переглянутої Європейської конвенції про охорону археологічної спадщини**».

12:30 – 14:00 круглий стіл «Археологія інформаційної доби».

6

Запрошені спікери: *Ярослав Петраков*, генеральний директор Директорату стратегічного планування та євроінтеграції Міністерства культури України. *Євген Синиця*, доцент кафедри археології та музеєзнавства Київського національного університету ім. Тараса Шевченка.

Секція: АРХЕОЛОГІЧНА ІНФОРМАЦІЯ (створення, обробка, аналіз, візуалізація, використання)

---

24 листопада

Доповідь 15 хв. Запитання та обговорення – 5 хв.

9.00 – 11.00 ЗАСІДАННЯ СЕКЦІЇ. Модератор: *О. В. Манігда*.

Томашевський Андрій Петрович, к. і. н., с. н. с., Інститут археології НАН України, Київ.

Ступінь археологічної дослідженості: методика, практика, результати та перспективи майбутнього.

Милян Тарас Романович, к. і. н., НДЦ «Рятівна археологічна служба» Інституту археології НАН України, Львів.

Суцільне археологічне обстеження – можливості та реалії.

Осаульчук Олег Миколайович, директор, НДЦ «Рятівна археологічна служба» Інституту археології НАН України, Львів.

Оцінка впливу на археологічну спадщину під час проектування лінійних об'єктів інженерно-транспортної інфраструктури.

Савченко Олексій Олександрович, н. с., Національний музей історії України, Київ.

Картографування татарських общин XVI – кінця XVII ст. на землях Правобережної та Західної України.

Беленко Микола Миколайович, с. н. с.; *Колибенко Володимир Олександрович*, с. н. с., Національний музей історії України, Київ.

Картографування пам'яток археології Новомиргородського району Кіровоградської області як один з результатів розвідок експедиції Національного музею історії України.

Корвін-Піотровський Антон Олексійович, директор, ДП «НДЦ «Охоронна археологічна служба України» Інституту археології НАН України, Київ.

Археологічна карта України: історія та сучасність.

Панікарський Антон Валерійович, заступник директора, ДП «НДЦ «Охоронна археологічна служба України» Інституту археології НАН України, Київ.

Організація дослідницького процесу: програмні засоби.

Бітковський Владислав Олегович, н. с., ДП «НДЦ «Охоронна археологічна служба України» Інституту археології НАН України, Київ.

Археологічна спадщина у містобудівній документації.

Черновол Ірина Володимирівна, пров. бібліограф, Інститут археології НАН України, Київ.

Наукометричні дані – обов'язковий набір сучасного науковця.

11:00 – 11:30 кава-брейк

11:30 – 14:00 ЗАСІДАННЯ СЕКЦІЇ. Модератор: *О. О. Білинський*.

Шиянова Ганна Василівна, Інститут археології НАН України, Київ.

Консервація археологічної кераміки в польових умовах.

Деміна Аліса Дмитрівна, аспірантка, Національний університет «Києво-Могилянська академія», Київ.

Агентне моделювання: генеративні підходи в археологічному дослідженні.

Волков Анатолій Володимирович, н. с., Національний заповідник «Хортиця», Запоріжжя.

Пошук та використання наземних маркерів при археологічних розвідках.

Зоценко Іван Володимирович, м. н. с.; *Івакін Всеволод Глібович*, к. і. н., завідувач відділу; *Гнера Володимир Анатолійович*, к. і. н., н. с., Інститут археології НАН України, Київ. *Моця Богдан Олександрович*, к. і. н., заступник начальника управління, начальник відділу, Управління охорони культурної спадщини Міністерство культури України, Київ.

Моніторинг стану археологічних пам'яток за допомогою супутникових знімків.

Мінаєва Наталія Іванівна, м. н. с., Інститут археології НАН України, Київ.

Моніторинг археологічного простору – напрям неруйнівної археології.

Сон Наталія Олександрівна, к. і. н., завідувач відділу; *Хамайко Наталя Віталіївна*, м. н. с., Інститут археології НАН України, Київ.

Систематизація та інформатизація археологічних колекцій Наукових фондів ІА НАНУ.

14:00 – 15:00 обід.

15:00 – 16:30 ЗАСІДАННЯ СЕКЦІЇ. Модератор: *А. В. Панікарський*.

Коваленко Марія Григорівна, лаборант, ДП «НДЦ «Охоронна археологічна служба України» Інституту археології НАН України, Київ.

Матеріали експедицій ІА НАНУ 1944 – 2010 рр. у збірках музеїв України (до постановки проблеми).

Науменко Наталія Володимирівна, м. н. с., Інститут археології НАН України, Київ.

Археологічна діяльність в Україні – бази даних про польові дослідження.

Жигола Віталій Сергійович, м. н. с., Інститут археології НАН України, Київ.

Фотограмметрія в археології.

Радченко Симон Богданович, магістр, ГО «Нова Археологічна Школа», Київ. *Котова Надія Сергіївна*, д.і.н., пров. н. с., Інститут археології НАН України, Київ. *Тубольцев Олег Валентинович*, с. н. с., Національний Заповідник «Хортиця», Запоріжжя. *Кіосак Дмитро Володимирович*, к. і. н., доцент, Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова, Одеса.

Поселення «Кам'яна Могила 1»: як новітні методи актуалізують архівні матеріали?

Гнера Володимир Анатолійович, к. і. н., н. с., Інститут археології НАН України, Київ.

Аерофотограмметричне дослідження археологічної спадщини.

16:30 – 17:00 кава-брейк.

17:00 – 18:30 ЗАСІДАННЯ СЕКЦІЇ. Модератор: *О. В. Манігда*.

Білинський Олег Олегович, асистент кафедри археології, Національний університет «Києво-Могилянська академія», Київ.

Використання ГІС у вивченні пам'яток скіфського часу на Сеймі.

Борисов Артем Вадимович, м. н. с., Інститут археології НАН України, Київ.

Проект дослідження давньоруського Поросся: завдання, структура, напрямки досліджень.

Манігда Ольга Володимирівна, к. і. н., н. с., Інститут археології НАН України, Київ.

Використання інструментів ГІС для визначення тенденцій у формуванні давніх населених пунктів у басейні Середнього Дністра у 10–13 ст. н. е.

Борисова Тетяна Олександрівна, завідувач відділу, Державна науково-технічна бібліотека України, Київ. *Борисов Артем Вадимович*, м. н. с., Інститут археології НАН України, Київ.

Поширення дослідницьких даних в археології: практики та перспективи (презентація результатів опитування).

18:30–19:00 підсумкове обговорення роботи секції.

19:00 вечерея.

Секція: ІСТОРІЯ НАУКИ

---

24 листопада

Доповідь 15 хв. Запитання та обговорення – 5 хв.

9.00 – 11.00 ЗАСІДАННЯ СЕКЦІЇ. Модератор: *Н. М. Булик*.

Самойленко Олександр Григорович, доцент, ректор, Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя, Ніжин.

Археологічні дослідження в Ніжинській вищій школі.

Абашина Наталія Серафимівна, к. і. н., пров. н. с., Національний Києво-Печерський історико-культурний заповідник, Київ. *Булик Наталя Михайлівна*, к. і. н., с. н. с., Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, Львів. *Колеснікова Вікторія Анатоліївна*, к. і. н., завідувач Наукової бібліотеки, Інститут археології НАН України, Київ. *Яненко Анна Сергіївна*, к. і. н., пров. н. с., Національний Києво-Печерський історико-культурний заповідник, Київ.

Традиції наукової комунікації в українському археологічному співтоваристві.

Каряка Олександр Віталійович, м. н. с., Інститут археології НАН України, Київ.

Підготовка третього Археологічного з'їзду в Києві 1874 р. за матеріалами Наукового архіву ІА НАН України.

Прудько В'ячеслав Олександрович, к. і. н., асистент, Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя.

Участь Ніжинської археологічної спілки у підготовці та проведенні XII археологічного з'їзду 1902 р. у Харкові.

Принь Олександр Віталійович, к. і. н., с. н. с., Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського, Київ.

Перша Всеукраїнська археологічна конференція в Києві 1932 р.: друга спроба реалізації.

11.00 – 11.30 кава-брейк.

11.30 – 14.00 ЗАСІДАННЯ СЕКЦІЇ. Модератор: *В. А. Колеснікова*.

Гершкович Яків Петрович, д. і. н., пров. н. с., Інститут археології НАН України, Київ.

Кодекс професійної етики археолога як засіб протидії корупції в сучасній науці.

Вітрик Ірина Сергіївна, с. н. с., Музей історичних коштовностей – філіал Національного музею історії України, Київ.

Децо про популяризацію археологічних знахідок.

Павлова Віра Вікторівна, провідний бібліотекар, Інститут археології НАН України, Київ.

Археологи Києва (з досвіду впровадження історії археології у музейних експозиціях).

Булик Наталя Михайлівна, к. і. н., с. н. с., Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, Львів.

Інформативні можливості некрологів для вивчення львівської археології XIX – першої половини XX ст.

14:00 – 15:00 обід.

15:00 – 16:30 ЗАСІДАННЯ СЕКЦІЇ. Модератор: *К. Є. Чуєва*.

Яненко Анна Сергіївна, к. і. н., пров. н. с., Національний Києво-Печерський історико-культурний заповідник, Київ.

Образ міста – наукового осередку в уявленнях археологічної спільноти Києва 1920 – 30-х рр.: постановка проблеми.

Палієнко Сергій Володимирович, к. і. н., н. с., Національний військово-історичний музей, Київ.

Усна історія київського осередку теоретичної археології (друга половина 1970-х – початок 1990-х).

Бузько Олександра Вікторівна, м. н. с., Інститут археології НАН України, Київ.

Епістолярна спадщина в персональних архівах: виклики сьогодення.

Борисов Артем Вадимович, м. н. с., Інститут археології НАН України, Київ.

Пороська археологічна експедиція ІА НАН України: історія та результати досліджень.

Кривошея Ігор Іванович, к. і. н., професор; *Кривошея Ірина Іванівна*, д. і. н., професор, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Умань.

Витоки археологічного дослідження Уманщини (XIX – початок XX ст.)

16:30 – 17:00 кава-брейк.

17:00 – 18:30 ЗАСІДАННЯ СЕКЦІЇ. Модератор: *В. В. Павлова*.

Чабанюк Владислав Васильович, директор, Державний історико-культурний заповідник «Трипільська культура», с. Легедзине, Черкаська обл.

Наукові фонди державного історико-культурного заповідника «Трипільська культура».

Дмитренко Наталя Михайлівна, завідувач відділу, Ніжинський краєзнавчий музей ім. І. Спаського, Ніжин.

Історія формування археологічної збірки Ніжинського краєзнавчого музею імені І. Спаського.

Черкаська Дар'я Володимирівна, к. і. н., Центр Археології університету Стаффордширу, Стаффордшир, Велика Британія.

Війна та археологія: до історії долі археологічних колекцій у Києві під час II світової війни.

18:30 – 19:00 підсумкове обговорення роботи секції.

19:00 вечерея.

25 листопада

Доповідь 15 хв. Запитання та обговорення – 5 хв.

9:00 – 10:30 ЗАСІДАННЯ СЕКЦІЇ. Модератор: *Д. Л. Тесленко*.

Луняк Євген Миколайович, д. і. н., професор, Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя, Ніжин.

Археологічні студії в Україні Жозефа де Бея на рубежі XIX – XX ст.

Бонь Олександр Іванович, к. і. н., доцент, Київський університет імені Бориса Грінченка, Київ.

Олекса Петрович Новицький і XIV Археологічний з'їзд у Чернігові.

Чуєва Катерина Євгенівна, генеральний директор, Національний музей мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків, Київ.

Деякі нові дані до біографії Ф. М. Штігельман (1913/1914 – 1992).

10:30 – 10:45 кава-брейк.

10:45 – 12:00 ЗАСІДАННЯ СЕКЦІЇ. Модератор: *О. І. Бонь*.

Ситник Олександр Миколайович, д. і. н., доцент, Мелітопольський державний педагогічний університет ім. Б. Хмельницького, Мелітополь.

Василь Ляскоронський як археолог.

Ясновська Людмила Василівна, к. і. н., доцент, Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, Чернігів.

Жінки-археологи – дослідниці минувшини Чернігівщини (початок ХХ ст.).

Тесленко Дмитро Леонідович, к. і. н., с. н. с., ДП «НДЦ «Охоронна археологічна служба України» Інституту археології НАН України, Дніпро.

Personalakt: особова справа професора М. Міллера у СС «Аненербе».

Секція: АРХЕОЛОГІЯ КАМ'ЯНОЇ ДОБИ

24 листопада

Доповідь 15 хв. Запитання та обговорення – 5 хв.

9:00–11:00 ЗАСІДАННЯ СЕКЦІЇ. Модератор: В. П. Чабай.

Степанчук Вадим Миколайович, д. і. н., пров. н. с., Інститут археології НАН України, Київ.

Початкові етапи поширення людини в західному сегменті Східноєвропейської рівнини: нові данні та інтерпретації.

Чабай Віктор Петрович, д. і. н., член-кореспондент НАН України, директор, Інститут археології НАН України, Київ.

Мікок сходу та заходу: техніко-типологічна характеристика.

Кулаковська Лариса Віталіївна, к. і. н., с. н. с., завідувач відділу; *Усик Віталій Іванович*, к. і. н., с. н. с., Інститут археології НАН України, Київ. *Нігст Філіп*, PhD, Кембриджський університет, Кембридж, Велика Британія. *Езартс Поль*, професор, Королівський інститут природничих наук Бельгії, Брюсель, Бельгія. *Пірсон Стефан*, PhD, Державна служба культурної спадщини Валонії, Жамб, Бельгія. *Герасименко Наталія Петрівна*, д. і. н., професор, Київський національний університет ім. Тараса Шевченка, Київ. **Левалузький техно-комплекс долини Дністра.**

Вотякова Оксана Леонідівна, м. н. с., Інститут археології НАН України, Київ.

Техніко-типологічний аналіз матеріалів середньопалеолітичної стоянки Рубань.

11:00–11:30 кава-брейк

11:30–14:00 ЗАСІДАННЯ СЕКЦІЇ. Модератор: В. П. Чабай.

Нездолій Олександр Іванович, м. н. с.; *Ветров Денис Олександрович*, к. і. н., н. с., Інститут археології НАН України, Київ. *Озеров Петро Іванович*, завідувач, Музей історії м. Новомиргород.

Нова палеолітична стоянка Виклине 3 на Кіровоградщині.

Усик Віталій Іванович к. і. н., с. н. с.; *Кулаковська Лариса Віталіївна*, к. і. н., с. н. с., завідувач відділу, Інститут археології НАН України, Київ. *Нігст Філіп*, PhD, Кембриджський університет, Кембридж, Велика Британія. *Герасименко Наталія Петрівна*, д. і. н., професор, Київський національний університет ім. Тараса Шевченка, Київ.

Королево II. Нові перспективи в хронології верхнього палеоліту Закарпаття.

Ситник Олександр Степанович, д. і. н., професор, с. н. с.; *Коропецький Руслан Романович*, к. і. н., м. н. с., Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, Львів.

Верхньопалеолітична стоянка Куличівка: підсумки досліджень.

Maier Andreas / Маєр Андреас, PhD, асоційований професор, Інститут праісторії Університету Ерлангена-Нюрнберга, Нюрнберг-Ерланген, Німеччина. *Stupak Dmytro / Ступак Дмитро*, к. і. н., н. с., Інститут археології НАН України, Київ.

On the typological and technological integrity of allegedly mixed assemblages in NW-Ukraine at around 30,000 cal BP.

Ветров Денис Олександрович, к. і. н., н. с., Інститут археології НАН України, Київ.
Граветські стоянки Центральної України: результати та перспективи дослідження.

Васильєв Павло Михайлович, м. н. с., Інститут археології НАН України, Київ. *Беляєва Валентина Іванівна*, к. і. н., доцент, Санкт-Петербурзький державний університет, Санкт-Петербург, Росія. *Демей Летиція*, PhD, н. с., Національний музей природознавства, Париж, Франція.

Дослідження верхньопалеолітичних стоянок поблизу с. Пушкарі.

14:00 – 15:00 обід.

15:00 – 16:30 ЗАСІДАННЯ СЕКЦІЇ. Модератор: *Л. В. Кулаковська*.

Кротова Олександра Олександрівна, к. і. н., с. н. с., Інститут археології НАН України, Київ.
Кістяні знаряддя праці Амвросіївської стоянки (виготовлення, використання, просторовий аналіз).

Чабай Віктор Петрович, член-кореспондент НАН України, д. і. н., директор; *Ступак Дмитро Вікторович*, к. і. н., н. с.; *Весельський Андрій Павлович*, м. н. с., Інститут археології НАН України, Київ. *Дудник Діана Валентинівна*, лаборант, ДП «НДЦ «Охорона археологічна служба України» Інституту археології НАН України, Київ.

Характеристика процесу акумуляції 2 культурного шару верхньопалеолітичної стоянки Бармаки.

Гаскевич Дмитро Леонідович, к. і. н., н. с., *Кононенко Олеся Миколаївна*, м. н. с., Інститут археології НАН України, Київ.

Нові верхньопалеолітичні місцезнаходження в лісостеповому Буго-Дністер'ї (попереднє повідомлення).

Цеунов Ігор Андрійович, старший архівіст Наукового архіву, Інститут археології НАН України, Київ.

Методика розкопок широкими площами у радянській археології 1920–1930-х рр.: запозичення із Заходу чи місцевий винахід?

Яненко Вадим Олександрович, к. б. н., н. с., Національний науково-природничий музей НАН України, Київ.

Остеологічні колекції археологічних місцезнаходжень у фондах Національного науково-природничого музею НАН України: ігнорувати не можна досліджувати.

16.30 – 17.00 кава-брейк.

17:00 – 18:30 ЗАСІДАННЯ СЕКЦІЇ. Модератор: *Л. В. Кулаковська*.

14

Піструїл Ігор Володимирович, к. і. н., н. с.; *Главенчук Алла Володимирівна*, бібліотекар, Одеський археологічний музей НАН України.

Дослідження верхньопалеолітичної стоянки Анетівка 1.

Главенчук Алла Володимирівна, бібліотекар; *Піструїл Ігор Володимирович*, к. і. н., н. с., Одеський археологічний музей НАН України.

Дослідження пізньопалеолітичного поселення Анетівка 2.

Васильєв Павло Михайлович, м. н. с., Інститут археології НАН України, Київ; *Хоптинцев Іван Миколайович*, с. н. с., Державний науковий центр захисту культурної спадщини від техногенних катастроф, Київ. *Ткач Віталій Вікторович*, заступник голови, Міжрегіональна громадська наукова організація «Дубенський археологічний осередок», Дубно.

Розвідки на палеолітичних пам'ятках Рівненської області у 2018 році.

Сніжко Ірина Анатоліївна, к. і. н., доцент, Харківський національний університет ім. В. Каразіна, Харків. *Бабенко Леонід Іванович*, с. н. с., Харківський історичний музей імені М. Ф. Сумцова, Харків.

Дослідження стоянки верхнього палеоліту біля с. Кам'янка на Харківщині.

Кононенко Олеся Миколаївна, м. н. с.; Кулаковська Лариса Віталіївна, к. і. н., завідувач відділу; Усик Віталій Іванович, к. і. н., с. н. с., Інститут археології НАН України, Київ. Нігст Філіп, PhD, Кембриджський університет, Кембридж, Велика Британія. Езартс Поль, професор, Королівський інститут природничих наук Бельгії, Брюссель, Бельгія. Пірсон Стефан, PhD, Державна служба культурної спадщини Валонії, Жамб, Бельгія.

Верхньопалеолітична стоянка Кормань 9.

Москаленко Олександр Юрійович, к. і. н., доцент, Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя.

Набуття матеріалознавчого досвіду палеолітичною людністю України.

18:30 – 19:00 підсумкове обговорення роботи секції.

19:00 вечеря.

25 листопада

9:00 – 10:30 ЗАСІДАННЯ СЕКЦІЇ. Модератор: Л. Л. Залізник.

Сминтина Олена Валентинівна, д. і. н., професор, завідувач кафедри, Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова, Одеса.

Адаптація людини до змін берегової лінії Чорного моря на рубежі плейстоцену та голоцену: попередні результати міждисциплінарних досліджень.

Потехіна Інна Дмитрівна, к. і. н., завідувач відділу, Інститут археології НАН України, Київ.

Археогенетичні дослідження населення епох неоліту – раннього енеоліту в Україні: результати і перспективи.

Родрігес Руслан Рейнальдович, м. н. с., Інститут молекулярної біології і генетики НАН України, Київ.

Молекулярна археологія: підхід молекулярної біології до задач археології.

Залізник Леонід Львович, д. і. н., професор, завідувач відділу, Інститут археології НАН України, Київ.

Мезолітичні мисливці Надпоріжжя за матеріалами поселення Огринь 8.

Михайлова Наталія Ремівна, к. і. н., с. н. с., Інститут археології НАН України, Київ.

Дитячі поховання Маріупольського могильника в європейському контексті: питання інтерпретації.

Манько Валерій Олександрович, к. і. н., с. н. с., Інститут археології НАН України, Київ.

Поняття «культурно-історична область неоліту».

10:30 – 10:45 кава-брейк.

10:45 – 12:00 ЗАСІДАННЯ СЕКЦІЇ. Модератор: Л. Л. Залізник.

Гаскевич Дмитро Леонідович, к. і. н., н. с., Інститут археології НАН України, Київ. Ендо Ейко, Університет Мейджі, Токіо, Японія. Насу Хіро, Університет наук Окаяма, Окаяма, Японія. Яневич Олександр Олександрович, к. і. н., н. с., Інститут археології НАН України, Київ.

Нові дані про землеробство в неоліті України за результатами використання Replica-SEM методу.

Ногін Євген Володимирович, к. і. н., с. н. с., Чернігівський історичний музей ім. В. В. Тарновського, Чернігів.

Дослідження неоліту басейну р. Снов у 2016 – 2018 рр.

Кіосак Дмитро Володимирович, к. і. н., доцент, Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, Одеса.

Розкопки стратифікованої стоянки Мельнична Круча.

Секція: АРХЕОЛОГІЯ ЕНЕОЛІТУ — БРОНЗОВОГО ВІКУ

---

24 листопада

Доповідь 15 хв. Запитання та обговорення – 5 хв.

9:00 – 11:00 ЗАСІДАННЯ СЕКЦІЇ. Модератор: *В. В. Отрощенко.*

Корвін-Піотровський Олексій Генріхович, к. і. н., вчений секретар, Інститут археології НАН України, Київ.

До методу реконструкції поселенських структур.

Корвін-Піотровський Олексій Генріхович, к. і. н., вчений секретар; Овчинников Едуард Вікторович, к. і. н., с. н. с.; Черновол Дмитро Костянтинович, м. н. с., Інститут археології НАН України, Київ. Чабанюк Владислав Васильович директор, Державний історико-культурний заповідник «Трипільська культура», с. Легедзине, Черкаська обл.

Комплекс «Сім'я гончара» на трипільському поселенні-гіганті Тальянки.

Теліженко Сергій Анатолійович, к. і. н., н. с., Інститут археології НАН України, Київ.
Оленівка – енеолітичне поселення зі скупченням мушель на півострові Тарханкут.

Черновол Дмитро Костянтинович, м. н. с., Інститут археології НАН України, Київ.
Демографічні та соціальні реконструкції поселення трипільської культури етапу VI Ожеве-острів.

Овчинников Едуард Вікторович, к. і. н., с. н. с., Інститут археології НАН України, Київ.

Нові трипільські матеріали з багатошарової пам'ятки Семенів-Зеленче.

Черновол Дмитро Костянтинович, м. н. с., Інститут археології НАН України, Київ.
Металообробна майстерня трипільської культури у м. Кам'янець-Подільський.

Радомський Іван Сергійович, м. н. с., Інститут археології НАН України, Київ.
Колективна обробка кременю в одній зі споруд поселення Ожеве-острів трипільської культури етапу VI.

Желага Дмитро Ігорович, аспірант, Інститут археології НАН України, Київ.
Антропоморфні та зооморфні зображення з нових матеріалів поселення Бернашівка в контексті інших ранньотрипільських пам'яток Середнього Подністров'я.

Шатіло Людмила Олександрівна, к. і. н., н. с., Інститут археології НАН України, Київ.

Кераміка з гончарних горен, розкопаних на поселенні Тальянки в 2013–2014 рр.

Шатіло Людмила Олександрівна, к. і. н., н. с., Інститут археології НАН України, Київ. Хофманн Роберт, PhD, Університет Христіана Альбрехта, Кіль, Німеччина.
Нео- та енеолітичні моделі будівель Південно-Східної та Східної Європи: використання та значення виробів.

11:00 – 11:30 кава-брейк.

11.30 – 14.00 ЗАСІДАННЯ СЕКЦІЇ. Модератор: *О. Г. Корвін-Піотровський*.

Ковальський Леонід Сергійович, лаборант, Інститут археології НАН України, Одеса.
Історіографія соціальних реконструкцій усатівської культури.

Іванова Світлана Володимирівна, д. і. н., пров. н. с., Інститут археології НАН України, Одеса.

Населення Північно-Західного Причорномор'я у пізньому енеоліті – ранньому бронзовому віці.

Пустовалов Сергій Жанович, д. і. н., професор, завідувач кафедри, Київський національний університет культури і мистецтв, Київ.

Степова археологія України – погляд у майбутнє.

Клочко Віктор Іванович, д. і. н., професор, завідувач кафедри, Національний університет «Києво-Могилянська академія», Київ.

Металеві сокири ямної та катакомбної культур України.

Сиволап Михайло Павлович, директор, Черкаський археологічний музей, Черкаси.

Система поселенських пам'яток ямної культури Середньої Наддніпрянщини.

14:00 – 15:00 обід.

15:00 – 16:30 ЗАСІДАННЯ СЕКЦІЇ. Модератор: *В. І. Клочко*.

Отрощенко Віталій Васильович, д. і. н., професор, завідувач відділу, Інститут археології НАН України, Київ.

Періодизація бронзової доби України.

Сапожников Ігор Вікторович, д. і. н., пров. н. с., Інститут археології НАН України, Одеса. *Присяжнюк Олексій Миколайович*, к. і. н., доцент, Південноукраїнський Національний педагогічний університет ім. К. Ушинського, Одеса.

Кургани Ф. І. Кнауера та найбільші могили епохи бронзи Буджака та України.

Бровендер Юрій Михайлович, д. і. н., професор, Східноукраїнський Національний університет ім. Володимира Даля, Сіверськодононецьк.

Металовиробництво Дніпро-Донського регіону доби раннього металу: результати та перспективи досліджень.

Литвиненко Роман Олександрович, д. і. н., професор, завідувач кафедри, Донецький Національний університет ім. Василя Стуса, Вінниця.

Культурне коло Бабине: стан дослідженості й сучасні оцінки.

16:30 – 17:00 кава-брейк.

17:00 – 18:30 ЗАСІДАННЯ СЕКЦІЇ. Модератор: *С. В. Іванова*.

Гершкович Яків Петрович, д. і. н., пров. н. с., Інститут археології НАН України, Київ.

Порівняльний аналіз керамічних комплексів побутових та поховальних пам'яток бронзового – раннього залізного віку.

Корохіна Анастасія Вікторівна, к. і. н., н. с., Інститут археології НАН України, Київ.
Бондарихинське поселення як еталонна пам'ятка однойменної культури.

Горбенко Кирило Володимирович, ст. викладач, Інститут історії та права Миколаївського державного університету ім. В. А. Сухомлинського, Миколаїв.

Розкопки укріпленого поселення доби фінальної бронзи Дикий Сад у 2018 році.

18:30 – 19:00 підсумкове обговорення роботи секції.

19:00 вечерея.

25 листопада

9:00 – 10:30   ЗАСІДАННЯ СЕКЦІЇ. Модератор: Ю. М. Бровендер.

Папанова Валентина Анатоліївна, к. і. н., доцент, Бердянський державний педагогічний університет, Бердянськ. *Тощев Геннадій Миколайович*, к. і. н., доцент, Запорізький Національний університет, Запоріжжя. *Каїра Федір Володимирович*, викладач ліцею, Бердянськ.

Дослідження курганів доби бронзи у Північному Приазов'ї.

Теліженко Сергій Анатолійович, к. і. н., н. с., Інститут археології НАН України, Київ. *Іваницький Володимир Романович*, пошукач, Інститут археології НАН України, Лисичанськ.

Дослідження Луганської археологічної експедиції у 2018 році.

Болтрик Юрій Вікторович, к. і. н., н. с., завідувач відділу, Інститут археології НАН України, Київ. *Пробийголова Олексій Сергійович*, к. і. н., с. н. с., ДП «НДЦ «Охоронна археологічна служба України» Інституту археології НАН України, Київ. *Куштан Дмитро Павлович*, к. і. н., н. с., Інститут археології НАН України, Київ.

Дослідження поселень доби бронзи поблизу Канева.

Куштан Дмитро Павлович, к. і. н., н. с., Інститут археології НАН України, Київ.

Діяльність Черкаської експедиції в 2016 – 2018 роках.

10:30 – 10:45   кава-брейк.

10:45 – 12:00   ЗАСІДАННЯ СЕКЦІЇ. Модератор: Я. П. Гершкович.

Джос Віктор Сергійович, завідувач відділу, Національний історико-археологічний заповідник «Кам'яна Могила», Мирне, Запорізька обл.

Діяльність археологічної експедиції НІАЗ «Кам'яна Могила» в 2014 – 2018 рр.

Собчук Валентин Володимирович, н. с., ДП «НДЦ «Охоронна археологічна служба України» Інституту археології НАН України, Кропивницький.

Охоронні археологічні дослідження на Кіровоградщині в 2016 – 2018 рр.

Толкачов Юрій Іванович, завідувач відділу; *Осадчий Руслан Миколайович*, завідувач відділу; *Пономаренко Віталій Васильович*, н. с., Київський обласний центр захисту та наукових досліджень пам'яток культурної спадщини, Київ.

Нововиявлені пам'ятки в урочищі «Сині Балки» на околиці м. Бориспіль.

Секція: ПЛЕМЕНА РАНЬОГО ЗАЛІЗНОГО ВІКУ І АНТИЧНИЙ СВІТ ПІВНІЧНОГО ПРИЧОРНОМОР'Я

---

24 листопада

Доповідь 15 хв. Запитання та обговорення – 5 хв.

9:00 – 11:00 ЗАСІДАННЯ СЕКЦІЇ. Модератор: С. А. Скорий.

Каравайко Дмитро Володимирович, к. і. н., с. н. с., Інститут археології НАН України, Київ.

Дослідження пам'яток раннього залізного віку на території Путивльського Посейм'я.

Крутілов Валерій Вікторович, м. н. с., Інститут археології НАН України, Київ. Смирнов Олександр Ігорович, ст. викладач, Миколаївський національний університет ім. В. О. Сухомлинського, Миколаїв.

Дослідження античного Борисфена (о. Березань).

Окatenко Віталій Миколайович, м. н. с., ДП «НДЦ «Охоронна археологічна служба України» Інституту археології НАН України, Харків.

Дослідження курганів скіфської доби у Дніпровському Лісостеповому Лівобережжі.

Буйських Алла Валеріївна, д. і. н., завідувач відділу, заступник директора по науковій роботі, Інститут археології НАН України, Київ.

Відкриття та дослідження Південного теменоса в Ольвії.

Крютченко Олексій Олександрович, аспірант, Інститут археології НАН України, Київ.

Про принципи оборони лісостепових городищ скіфського часу.

Івченко Андрій Валерійович, м. н. с., Інститут археології НАН України, Київ.

Роботи на розкопі «Орієнт» некрополя Ольвії.

11:00 – 11:30 кава-брейк

11:30 – 14:00 ЗАСІДАННЯ СЕКЦІЇ. Модератор: А. В. Буйських.

Гречко Денис Сергійович, к. і. н., с. н. с.; Крютченко Олексій Олександрович, аспірант, Інститут археології НАН України, Київ. Ржевуська Софія Сергіївна, студентка, Київський національний університет культури та мистецтва, Київ.

Основні результати досліджень Більської археологічної експедиції ІА НАНУ (2014 – 2018 рр.).

Чечуліна Ірина Олексіївна, лаборант, Інститут археології НАН України, Київ.

Аттичний чорнолаковий посуд закритого типу з Ольвії.

Задніков Станіслав Анатолійович, к. і. н., с. н. с., Музей археології Харківського національного університету ім. В. М. Каразіна, Харків.

Підсумки досліджень Більського городища у 2013 – 2018 роках.

Шевченко Тетяна Миколаївна, к. і. н., с. н. с., Інститут археології НАН України, Київ.

Елліністичні ритуальні теракоти античних центрів Причорномор'я.

Шрамко Ірина Борисівна, к. і. н., доцент, директор, Музей археології Харківського національного університету ім. В. М. Каразіна, Харків.

Підсумки досліджень курганного некрополя Скоробір у 2013 – 2018 роках.

Новиченкова Марія Вікторівна, к. і. н., н. с., *Буйських Алла Валеріївна*, д. і. н., завідувач відділу, заступник директора по науковій роботі, Інститут археології НАН України, Київ.

Аквіли з Ольвії.

Корост Ігор Іванович, директор; *Шапорда Олег Миколайович*, головний зберігач; *Коротя Олексій Володимирович*, заступник директора з науково-екскурсійної діяльності, Історико-культурний заповідник «Більськ», Котельва.

Паспортизація об'єктів культурної спадщини Більського мікрорегіону.

Яніш Євгенія Юріївна, к. б. н., м. н. с., Інститут зоології ім. І. І. Шмальгаузена НАН України, Київ.

Результати визначення археозоологічних матеріалів з розкопок Ольвії у 2018 р. (за даними українсько-польського проекту).

14:00 – 15:00 обід.

15.00 – 16.30 ЗАСІДАННЯ СЕКЦІЇ. Модератор: *О. В. Симоненко*.

Болтрик Юрій Вікторович, к. і. н., завідувач відділу, Інститут археології НАН України, Київ. *Пробийголово Олексій Сергійович*, к. і. н., с. н. с.; *Кармазіна Людмила Валентинівна*, н. с., ДП «НДЦ «Охоронна археологічна служба України» Інституту археології НАН України, Київ.

Городище на горі Лисуха.

Митківська Тетяна Іванівна, завідувач відділу, *Коваль Елеонора Захарівна*, пров. н. с., Національний науково-дослідний реставраційний центр України, Київ.

Ушкодженість археологічної кераміки з Ольвії: виявлення чинників та оцінка ризиків руйнівного процесу.

Сало Богдан Ярославович, м. н. с., НДЦ «Рятівна археологічна служба» Інституту археології НАН України, Львів. *Шелехань Олександр Володимирович*, к. і. н., н. с., Інститут археології НАН України, Київ. *Назар Іван Іванович*, м. н. с.; *Ковальський-Білокрилий Янош Владиславович*, м. н. с., НДЦ «Рятівна археологічна служба» Інституту археології НАН України, Львів.

Рятівні дослідження залишків кургану скіфського часу «Кладова Могила» у Вінницькій області.

Бондаренко Денис Володимирович, м. н. с., Національний історико-археологічний заповідник «Ольвія» НАН України, Миколаїв.

Антична пам'ятка Вікторівка І.

Болтрик Юрій Вікторович, к. і. н., завідувач відділу, Інститут археології НАН України, Київ. *Ігначак Мартін*, д-р хаб., заступник директора з питань дидактичних, Університет ім. Адама Міцкевича, Познань, Польща. *Ліфантій Оксана Валентинівна*, к. і. н., с. н. с., Національний музей історії України, Київ. *Шелехань Олександр Володимирович*, к. і. н., н. с., Інститут археології НАН України, Київ.

Обробка кістки та рогу на Северинівському городищі ранньоскіфського часу.

Семенова Аліса Аркадіївна, м. н. с., Інститут археології НАН України, Київ.

Історія дослідження виробів з кістки та рогу з Ольвії.

16:30–17:00 кава-брейк.

17:00–18:30 ЗАСІДАННЯ СЕКЦІЇ. Модератор: Ю. В. Болтрик.

Могілов Олександр Дмитрович, к. і. н., с. н. с., Інститут археології НАН України, Київ.

Поховальний обряд Світловодського могильника.

Смирнов Олександр Ігорович, ст. викладач, Миколаївський національний університет ім. В. О. Сухомлинського, Миколаїв.

Нова антична пам'ятка Бондаревські джерела.

Скорий Сергій Анатолійович, д. і. н., завідувач відділу, Інститут археології НАН України, Київ.

До культурно-хронологічної шкали кочівницьких старожитностей раннього залізного віку на півдні Кіровоградщини.

Смирнов Леонід Ігорович, фахівець, Миколаївський національний університет ім. В. О. Сухомлинського, Миколаїв.

Охоронні дослідження на античному поселенні Велика Корениха III у 2016–2017 рр.

Болтрик Юрій Вікторович, к. і. н., завідувач відділу, Інститут археології НАН України, Київ.

Усипальниці царів та «царські» кургани Скіфії.

Снитко Іван Олексійович, к. і. н., с. н. с., *Гребенников Віктор Борисович*, с. н. с., *Яценко Сергій Миколайович*, начальник інспекції, Державна інспекція по охороні пам'яток культури в Миколаївській області, Миколаїв.

Проблеми охорони та дослідження античних пам'яток Нижнього Побужжя.

18:30–19:00 підсумкове обговорення роботи секції.

19:00 вечеря.

25 листопада

9:00–10:30 ЗАСІДАННЯ СЕКЦІЇ. Модератор: О. Д. Могілов.

Твардецький Альфред, куратор, Музей народовий, Варшава, Польща.

Someresultsof Polishand Ukrainianinvestigationsin Olbia Pontica.

Фіалко Олена Євгенівна, к. і. н., с. н. с., Інститут археології НАН України, Київ.

Місце та призначення зброї в поховальних комплексах скіфських жінок.

Герасімов В'ячеслав Євгенович, м. н. с., *Рейда Роман Миколайович*, к. і. н., н. с., Інститут археології НАН України, Київ. *Смирнов Олександр Ігорович*, ст. викладач, Миколаївський національний університет ім. В. О. Сухомлинського, Миколаїв.

Розвідки Чорноморської міжнародної підводної археологічної експедиції ІА НАНУ в акваторії Кінбурнської коси та о. Тендрівська коса в 2018 р.

Шелехань Олександр Володимирович, к. і. н., н. с., Інститут археології НАН України, Київ.

Греко-скіфська торевтика та скіфська клинкова зброя.

Сапожников Ігор Вікторович, д. і. н., пров. н. с., *Сінельников Олександр Сергійович*, м. н. с., Інститут археології НАН України, Одеса.

Знахідки амфор в Чорному морі біля Дунайських гирл.

Клочко Любов Степанівна, к. і. н., завідувач відділу, Музей історичних коштовностей – філіал Національного музею історії України, Київ.

Образ грифона в декорі скіфських костюмів.

10:30 – 10:45 кава-брейк.

10.45 – 12.00 ЗАСІДАННЯ СЕКЦІЇ. Модератор: *О. Є. Фіалко*.

Дзюладзе Олена Сергоївна, к. і. н., н. с., Інститут археології НАН України, Київ. *Сікоза Денис Миколайович*, заступник начальника, Обласна інспекція по охороні пам'яток історії та культури при Херсонській облдержадміністрації, Херсон. *Симоненко Олександр Володимирович*, д. і. н., пров. н. с., Інститут археології НАН України, Київ.

Перспективні напрями досліджень пізньоскіфської культури Низового Дніпра.

Полідович Юрій Богданович, к. і. н., пров. н. с.; *Величко Євгенія Олександрівна*, с. н. с., *Білан Юрій Олександрович*, с. н. с., Музей історичних коштовностей України – філія Національного музею історії України, Київ.

Колекція виробів зооморфного мистецтва скіфського часу у фондовому зібранні МІКУ.

Болтрик Юрій Вікторович, к. і. н., завідувач відділу; *Куштан Дмитро Павлович*, к. і. н., с. н. с., *Фіалко Олена Євгеніївна*, к. і. н., с. н. с., Інститут археології НАН України, Київ.

Нове сарматське поховання з Приазов'я.

Котенко Вікторія Володимирівна, к. і. н., пров. н. с., Національний музей-заповідник українського гончарства, Полтава.

Херсонський керамічний імпорт до Північно-Західного Причорномор'я.

Секція: АРХЕОЛОГІЯ РАННІХ СЛОВ'ЯН

---

24 листопада

Доповідь 15 хв. Запитання та обговорення – 5 хв.

9:00 – 11:00 ЗАСІДАННЯ СЕКЦІЇ. Модератор: Р. В. Терпиловський.

Беленко Микола Миколайович, с. н. с.; Грицик Юрій Олександрович, зберігач; Колибенко Володимир Олександрович, с. н. с.; Осипенко Максим Сергійович, н. с., Національний музей історії України, Київ.

Археологічні роботи Національного музею історії України у 2018 році.

Марченко Олександр Володимирович, с. н. с.; Сиволап Михайло Павлович, директор, Черкаський міський археологічний музей Середньої Наддніпрянщини, Черкаси.

Матеріали першої половини I тис. н. е. у фондах Черкаського археологічного музею Середньої Наддніпрянщини.

Башкатов Юрій Юрійович, м. н. с.; Бітковська Тетяна Володимирівна, лаборант, Інститут археології НАН України, Київ.

Дослідження поселення ранньоримського часу біля с. Івківці Черкаської області.

Жаров Георгій Вікторович, с. н. с., ДП «НДЦ «Охоронна археологічна служба України» Інституту археології НАН України, Чернігів; Терпиловський Ростислав Всеволодович, д. і. н., завідувач кафедри, Київський національний університет ім. Т. Шевченка, Київ. Ігнатенко Ігор Михайлович, н. с., ДП «НДЦ «Охоронна археологічна служба України» Інституту археології НАН України, Київ.

Охоронні дослідження археологічних пам'яток Дніпровського Лівобережжя.

Шишкін Руслан Германович, к. і. н., доцент, Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова, Київ. Петраускас Олег Валдасович, к. і. н., завідувач відділу, Інститут археології НАН України, Київ. Бабенко Роман Вікторович, к. і. н., доцент, Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова, Київ.

Досвід співпраці Лабораторії археологічних досліджень НПУ ім. М. П. Драгоманова з Інститутом археології НАН України.

11:00 – 11:30 кава-брейк

11:30 – 14:00 ЗАСІДАННЯ СЕКЦІЇ. Модератор: Р. В. Терпиловський.

Скиба Андрій Володимирович, к. і. н., с. н. с.; Баранов В'ячеслав Ігорович, н. с.; Володарець-Урбанович Ярослав Володимирович, к. і. н., н. с., Інститут археології НАН України, Київ. Черниш Сергій Олександрович, н. с., ДП «НДЦ «Охоронна археологічна служба України» Інституту археології НАН України, Київ. Манько Валерій Олександрович, к. і. н., с. н. с., Інститут археології НАН України, Київ. Синиця Євген Валентинович, к. і. н., доцент, Київський національний університет ім. Т. Шевченка, Київ.

Пастирське городище: дослідження внутрішніх оборонних ліній у 2017 – 2018 рр.

Кургіна-Коваленко Тамара Сергіївна, с. н. с., Черкаський обласний краєзнавчий музей, Черкаси.

Презентація пам'ятки археології Пастирського городища у експозиції Черкаського обласного краєзнавчого музею. Перспективи та розвиток.

Сілаєв Олександр Миколайович, м. н. с., НДЦ «Рятівна археологічна служба» Інституту археології НАН України, Львів. Вашета Михайло Петрович, н. с., завідувач відді-

лу, Волинський краєзнавчий музей, Луцьк. *Льчишин Зоя Анатоліївна*, м. н. с., НДЦ «Рятівна археологічна служба» Інституту археології НАН України, Львів.

Рятівні дослідження на об'єктах Локачинського газового родовища.

Петегирич Володимир Михайлович, н. с.; *Павлів Дмитро Юліанович*, м. н. с., Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, Львів.

Забутий ранньосередньовічний скарб з України у Віденському Музеї історії мистецтв.

Черненко Олена Євгеніївна, к. і. н., доцент, Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, Чернігів. *Кравченко Роман Миколайович*, аспірант, Інститут археології НАН України, Київ. *Луценко Роман Миколайович*, с. н. с., Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, Чернігів.

Новітні дослідження роменських пам'яток на території Чернігівської області.

14:00 – 15:00 обід

15.00 – 16.30 ЗАСІДАННЯ СЕКЦІЇ. Модератор: *Б. В. Магомедов*.

Милашевський Олександр Степанович, к. і. н., н. с., Інститут археології НАН України, Київ.

Матеріали черняхівської культури з розкопок 2017 р. багаточислової пам'ятки біля с. Острів на Київщині.

Магомедов Борис Вікторович, д. і. н., пров. н. с., Інститут археології НАН України, Київ.

Роботи 2008 – 2018 рр. на могильнику черняхівської культури біля с. Легедзине (Черкаська обл.).

Рейда Роман Миколайович, н. с., Інститут археології НАН України, Київ. *Гейко Анатолій Володимирович*, к. і. н., завідувач відділу, Інститут керамології Інституту народознавства НАН України, Опішня. *Сапегін Сергій Вікторович*, с. н. с., Державний музей-заповідник А. С. Макаренка, с. Ковалівка, Полтавська обл.

Дослідження Шишацького могильника у 2013 – 2017 рр.

Петраускас Олег Валдасович, к. і. н., с. н. с., завідувач відділу, Інститут археології НАН України, Київ. *Карлсен Ханс-Йорг*, завідувач кафедри, Інститут старожитностей ім. Генріха Шлімана університету Росток, Росток, Німеччина. *Милян Тарас Романович*, к. і. н., заступник директора, НДЦ «Рятівна археологічна служба» Інституту археології НАН України, Львів. *Авраменко Мар'яна Олексіївна*, м. н. с., Інститут археології НАН України, Київ.

Підсумки та перспективи археологічних досліджень унікальної виробничої факторії римського часу біля с. Комарів.

Погорілець Олег Григорович, директор, Державний історико-культурний заповідник «Межибіж», Меджибіж. *Надвірняк Олександр Васильович*, координатор проекту «TerraAmadociae», Хмельницький.

Нові надходження пізньоримських імпорту до фондів Державного історико-культурного заповідника «Межибіж».

16:30 – 17:00 кава-брейк

17:00 – 18:30 ЗАСІДАННЯ СЕКЦІЇ. Модератор: *Б. В. Магомедов*.

Гопкало Оксана Вікторівна, к. і. н., с. н. с., Інститут археології НАН України, Київ.

Макро-, мікрорегіональні та локальні особливості костюму носіїв культури Черняхів – Синтана-де-Муреш.

Рудич Тетяна Олександрівна, д. і. н., с. н. с., Інститут археології НАН України, Київ.

Краніологічний матеріал з розкопок могильника черняхівської культури Попівка.

18:30 – 19:00 підсумкове обговорення роботи секції.

19:00 вечеря.

Секція: АРХЕОЛОГІЯ ДАВНЬОЇ РУСІ, ПІЗНЬОГО СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ ТА НОВОГО ЧАСУ

---

24 листопада

Доповідь 15 хв. Запитання та обговорення – 5 хв.

9:00–11:00 ЗАСІДАННЯ СЕКЦІЇ. Модератор: *О. П. Моця.*

Казаков Андрій Леонідович, к. і. н., с. н. с.; Рижий Віталій Васильович, м. н. с., Інститут археології НАН України, Київ; Булах Олександр Борисович, н. с., Лівобережна експедиція Інституту археології НАН України, Чернігів.

Науково-рятивні дослідження в Чернігові у 2015–2018 рр.

Моця Олександр Петрович, член-кореспондент, професор, д. і. н., завідувач відділу, Інститут археології НАН України, Київ. Скороход В'ячеслав Миколайович, к. і. н., ст. викладач, Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, Чернігів.

Виповзів: 10 років досліджень.

Веремейчик Олена Михайлівна, к. і. н., доцент, Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, Чернігів. Бондар Олександр Миколайович, к. і. н., с. н. с., Чернігівський історичний музей імені В. В. Тарновського, Чернігів. Любеч у X–XVIII ст. (за матеріалами досліджень 2013–2018 рр.).

Кедун Іван Станіславович, к. і. н., доцент, Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя, Ніжин.

Новгород-Сіверський у світлі останніх археологічних відкриттів.

Черненко Олена Євгеніївна, к. і. н., доцент, Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, Чернігів. Новик Тетяна Григорівна, н. с., Національний архітектурно-історичний заповідник «Чернігів стародавній», Чернігів. Луценко Роман Миколайович, с. н. с., Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, Чернігів.

Новітні архітектурно-археологічні дослідження на Чернігово-Сіверщині.

Пуголовко Юрій Олександрович, к. і. н., н. с., Інститут керамології Інституту народознавства НАН України, Полтава.

Нові дослідження Глинського археологічного комплексу.

Івакін Всеволод Глібович, к. і. н., ст. н. с., завідувач відділу; Баранов В'ячеслав Ігорович, н. с.; Бібіков Дмитро Валентинович, м. н. с.; Зоценко Іван Володимирович, м. н. с., Інститут археології НАН України, Київ. Сорокун Андрій Анатолійович, м. н. с., Державний науковий центр захисту культурної спадщини від техногенних катастроф МНС України, Біла Церква.

Середньовічний балтський могильник на Пороссі (за результатами археологічних досліджень 2017–2018 рр.).

11:00–11:30 кава-брейк

11:30–14:00 ЗАСІДАННЯ СЕКЦІЇ. Модератор: *О. П. Моця.*

Бібіков Дмитро Валентинович, м. н. с., Інститут археології НАН України, Київ.
Поховальні пам'ятки давньоруського Вишгорода: підсумки та перспективи дослідження.

Ієвлев Михайло Михайлович, к. і. н.; *Петраускас Андрій Валдасович*, к. і. н., с. н. с., Інститут археології НАН України, Київ; *Тимошенко Василь Іванович*, к. і. н., директор, Малинський краєзнавчий музей, Малин, Житомирська обл.
Дослідження стародавнього Малина.

Павленко Сергій Васильович, м. н. с., Інститут археології НАН України, Київ.
Овруцька середньовічна індустрія пірофілітового сланцю.

Панишко Сергій Дмитрович, к. і. н., доцент, Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк.
Історичні реконструкції на основі археологічних досліджень середньовічного Володимира впродовж 2010 – 2013 років.

Филипчук Андрій Михайлович, заступник директора з наукової роботи, Комунальний заклад Львівської обласної ради «Адміністрація історико-культурного заповідника «Давній Пліснеськ», Львів.
Роботи Пліснеської археологічної експедиції у 2014 – 2018 рр.

Ситий Юрій Миколайович, с. н. с., Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, Чернігів.
Матеріали другої половини XIII ст. у Батурині та Седневі Чернігівської області.

Капустін Кирило Миколайович, к. і. н., н. с., Інститут археології НАН України, Київ.
До питання розвитку поселенської агломерації Городська (за матеріалами розвідок 2017 р.).

14:00 – 15:00 обід.

15:00 – 16:30 ЗАСІДАННЯ СЕКЦІЇ. Модератор: *Л. І. Виногородська*.

Виногородська Лариса Іванівна, к. і. н., с. н. с., Інститут археології НАН України, Київ.
Замок у формуванні і розвитку міст і містечок Центрального і Східного Поділля XIV – XVI ст. (за історико-археологічними даними).

Погоржельська Ірина Володимирівна, н. с., ДП «НДЦ «Охоронна археологічна служба України» Інституту археології НАН України, Київ.
Проблеми реконструкції і атрибуції археологічного текстилю.

26

Нечитайло Павло Олександрович, к. і. н., с. н. с., ДП «НДЦ «Охоронна археологічна служба України» Інституту археології НАН України, Кам'янець-Подільський.
Археолого-архітектурні дослідження в м. Кам'янці-Подільському у 2016 – 2018 рр.

Толкачов Юрій Іванович, завідувач відділу, Київський обласний центр захисту та наукових досліджень пам'яток культурної спадщини, Київ. *Купрій Сергій Олександрович*, реставратор, ДП «НДЦ «Охоронна археологічна служба України» Інституту археології НАН України, Київ.
До питання про використання арбалетів в Україні XIV – XVI ст. за даними досліджень у Меджибожі.

Ягодинська Марина Олександрівна, к. і. н., директор, Тернопільський обласний центр охорони та наукових досліджень пам'яток культурної спадщини, Тернопіль.
Охоронні дослідження замків та історичних міст Тернопільщини.

Строценъ Богдан Степанович, к. і. н., с. н. с., ДП «НДЦ «Охоронна археологічна служба України» Інституту археології НАН України, Тернопіль.

Роль археологічних досліджень у вивченні історії пізнього середньовіччя Тернопільщини (за матеріалами розкопок Тернопільського замку у 2017–2018 рр.).

Парацій Володимир Михайлович, завідувач відділу, Державний історико-архітектурний заповідник у м. Бережани, Бережани.

Археологічні дослідження Бережанського замкового комплексу: традиції і перспективи, понятійний та нормативний аспекти.

Баюк Віктор Геннадійович, заступник директора з наукової роботи, Державний історико-культурний заповідник у місті Луцьку, Луцьк.

Археологічні роботи в державному історико-культурному заповіднику м. Луцька.

Войтюк Олексій Петрович, м. н. с., ДП «НДЦ «Охоронна археологічна служба України» Інституту археології НАН України, Рівне.

Дослідження дерево-земляних укріплень доби середньовіччя та модерного часу Рівненської області у 2018 р.

16:30 – 17:00 кава-брейк.

17:00 – 18:30 ЗАСІДАННЯ СЕКЦІЇ. Модератор *Л. І. Виногородська*.

Лазурко Остап Романович, магістр, пров. н. с., Державний історико-культурний заповідник у м. Белзі, Львів.

Історична топографія Белза XI – XIX ст.

Гринчишин Богдан Володимирович, н. с., Історико-краєзнавчий музей м. Винники, Винники, Львівська обл. *Коноля Віталій Михайлович*, м. н. с., Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича, Львів. *Сидорович Володимир Зіновійович*, аспірант, Львівський національний університет ім. І. Франка, Львів. *Стеблій Наталія Ярославівна*, к. і. н., доцент, директор, Інститут археології Львівського національного університету імені Івана Франка, Львів.

Археологічні дослідження в урочищі Млинівці поблизу Винник Львівської області у 2018 році.

Козак Олександра Деонізіївна, к. і. н., с. н. с.; *Могілов Олександр Дмитрович*, к. і. н., с. н. с., Інститут археології НАН України, Київ. *Полтавець Василь Іванович*, к. і. н., генеральний директор, Національний історико-культурний заповідник «Чигирин», Чигирин.

Досвід археолого-антропологічного дослідження масового захоронення: яма з черепами на Замковій горі у м. Чигирині.

Тесленко Дмитро Леонідович, к. і. н., с. н. с.; *Шалобудов Володимир Миколайович*, науковий консультант; *Якімова Ірина Володимирівна*, к. і. н., с. н. с., ДП «НДЦ «Охоронна археологічна служба України» Інституту археології НАН України, Дніпро.

Садіба другої половини XVII ст. містечка Стара Самарь.

Петраускас Андрій Валдасович, к. і. н., с. н. с., Інститут археології НАН України, Київ. *Хададова Марина Володимирівна*, ст. викладач, Житомирський державний університет імені Івана Франка, Житомир.

Експериментальна археологія та дослідження середньовічних гідротехнічних споруд.

Шніцар Микола Григорович, м. н. с. НДЦ «Рятівна археологічна служба» Інституту археології НАН України, Львів; *Лазурко Остап Романович*, пров. н. с., Державний історико-культурний заповідник у м. Белзі, Львів.

Колодязі м. Львова в пізньому середньовіччі та новий час.

Горбаненко Сергій Анатолійович, к. і. н., с. н. с., Інститут археології НАН України, Київ; *Толкачов Юрій Іванович*, завідувач відділу, Київський обласний центр захисту та наукових досліджень пам'яток культурної спадщини, Київ.

Збіжжя з Меджибожа.

18:30 – 19:00 підсумкове обговорення роботи секції.

19:00 вечеря.

25 листопада

9:00 – 10:30 ЗАСІДАННЯ СЕКЦІЇ. Модератор: *О. П. Моця*.

Підсекція: Проблеми археології Ніжина і Ніжинщини.

Пархоменко Олексій Геннадійович, завідувач відділу, Ніжинський краєзнавчий музей імені І. Спаського, Ніжин.

Результати роботи цільової програми для проведення археологічних досліджень в Ніжині 2017 – 2021 рр.

10:30 – 10:45 кава-брейк.

10:45 – 12:00 ЗАСІДАННЯ СЕКЦІЇ. Модератор: *О. П. Моця*.

Лицевич Ярослав Олександрович, н. с., Ніжинський краєзнавчий музей ім. І. Спаського, Ніжин. *Кедун Іван Станіславович*, к. і. н., доцент, Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя, Ніжин.

Археологічні дослідження Ніжина та його околиць за останні п'ять років.

Гребенніков Ігор Олександрович, директор, Центр туризму і краєзнавства учнівської молоді Управління освіти Ніжинської міської ради, Ніжин.

Археологічні спостереження під час проведення краєзнавчих походів Центру туризму і краєзнавства учнівської молоді Управління освіти Ніжинської міської ради.

Секція: КИЇВ І СХІДНИЙ СВІТ

---

24 листопада

Доповідь 15 хв. Запитання та обговорення – 5 хв.

9:00 – 11:00 ЗАСІДАННЯ СЕКЦІЇ. Модератор: В. Г. Івакін.

Івакін Гліб Юрійович[†], д. і. н., член-кореспондент НАН України; *Баранов В'ячеслав Ігорович*, н. с.; *Івакін Всеволод Глібович*, к. і. н., завідувач відділу; *Зоценко Іван Володимирович*, м. н. с.; *Бібіков Дмитро Валентинович*, м. н. с., Інститут археології НАН України, Київ. *Оленич Андрій Миколайович*, м. н. с., співробітник «Архітектурно-археологічної експедиції», Інститут археології НАН України, Київ.

Науково-рятивні дослідження Архітектурно-археологічної експедиції ІА НАНУ у 2014 – 2018 рр.

Козловський Аркадій Олександрович, с. н. с., к. і. н.; *Крижановський В'ячеслав Олегович*, м. н. с., Інститут археології НАН України, Київ.

Археологічні дослідження останніх років на території Верхнього Києва.

Козюба Віталій Костянтинівич, к. і. н., н. с., Інститут археології НАН України, Київ.

Нові пам'ятки Києва Х – XVIII ст. (матеріали до археологічної карти).

Сушко Аліна Олександрівна, к. і. н., співробітник «Архітектурно-археологічної експедиції», Інститут археології НАН України, Київ.

Керамічні дитячі іграшки за археологічними матеріалами Києва.

11:00 – 11:30 кава-брейк

11:30 – 14:00 ЗАСІДАННЯ СЕКЦІЇ. Модератор: В. К. Козюба.

Махота Олена Олегівна, лаборант, Національний Києво-Печерський історико-культурний заповідник.

Аналіз плінфи оборонних мурів XII ст. Києво-Печерського монастиря (за даними розкопок 1951 – 2018 рр.).

Івакін Гліб Юрійович[†], д. і. н., член-кореспондент НАН України; *Івакін Всеволод Глібович*, к. і. н., завідувач відділу, *Баранов В'ячеслав Ігорович*, н. с., *Оленич Андрій Миколайович*, м. н. с., Інститут археології НАН України, Київ.

Нові археологічні дослідження в Печерському районі міста Києва (вул. Цитадельна, 3).

Бобровський Тимур Анатолійович, к. і. н., с. н. с., Національний заповідник «Софія Київська», Київ. *Козюба Віталій Костянтинівич*, к. і. н., н. с., Інститут археології НАН України, Київ. *Стріхар Максим Миколайович*, м. н. с., Національний заповідник «Софія Київська», Київ.

Археологічні дослідження 2013 – 2018 рр. у садибі Софійського собору у м. Києві.

Чміль Леся Володимирівна, к. і. н., н. с.; *Козюба Віталій Костянтинівич*, к. і. н., н. с., Інститут археології НАН України, Київ. *Оленич Андрій Миколайович*, м. н. с. співробітник «Архітектурно-археологічної експедиції», Інститут археології НАН України, Київ. *Чекановський Андрій Анатолійович*, м. н. с.; *Починок Ельвіра Юріївна*, м. н. с., Інститут археології НАН України, Київ.

Нові результати дослідження пам'яток середньовічного та нового часу на півночі Київського Полісся.

Готун Ігор Анатолійович, к. і. н., н. с., *Казимір Олександр Миколайович*, м. н. с., Інститут археології НАН України, Київ.

Феномен сільських передмість Києва.

Колибенко Олександр Володимирович, к. і. н., професор, заступник генерального директора з наукової роботи, *Прядко Олександр Олегович*, завідувач сектора, Національний історико-етнографічний заповідник «Переяслав», Переяслав.

До проблеми християнізації переяславських торків.

Беліменко Андрій Олександрович, керівник гуртка «Археологічне краєзнавство» КЗ «Харківська обласна станція юних туристів», пошукач, ХНУ ім. В. Н. Каразіна, Харків.

Загальна характеристика використання джерельних баз при виготовленні поховального інвентарю Сухогомільшанського могильника.

14:00 – 15:00 обід.

15:00 – 16:30 ЗАСІДАННЯ СЕКЦІЇ. Модератор *В. Г. Івакін*.

Доповіді:

Юрченко Анна Володимирівна, н. с., КЗ «Художньо-меморіальний музей І. Ю. Рєпіна», Чугуїв.

Поселення другої половини I тис. н. е. в верхів'ях Сіверського Донця: стан вивченості та перспективи досліджень.

Харламова Аліна Олександрівна, аспірантка, ХНУ ім. В. Н. Каразіна; н. с., Музей археології ХНУ ім. В. Н. Каразіна, Харків.

Середньовічна кам'яна скульптура раннього типу на теренах східноєвропейських степів (за матеріалами Середнього Подінців'я).

Біляєва Світлана Олександрівна, д. і. н., с. н. с., Інститут археології НАН України, Київ.

Фортеця Тягин у системі історико-культурних взаємин: від Балтії до Північного Причорномор'я.

Губрієнко Павло Сергійович, аспірант, м. н. с., ДП «НДЦ «Охоронна археологічна служба України», Інститут археології НАН України, Дніпро.

Ключові проблеми вивчення старожитностей кочівників XI–XIV ст.: історіографічний аспект

16:30 – 17:00 кава-брейк.

17:00 – 18:30 ЗАСІДАННЯ СЕКЦІЇ. Модератор: *В. К. Козюба*.

30

Квітковський Віктор Ігоревич, викладач, КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» ХОР, Харків; *Свистун Геннадій Євгенович*, м. н. с., ДП «НДЦ «Охоронна археологічна служба України» Інституту археології НАН України, Харків.

Ординські старожитності Кицівського селища на Харківщині.

Сапожников Ігор Вікторович, д. і. н., пров. н. с., Інститут археології НАН України, Одеса.

Татарбунарський замок: археологія та історія.

Козир Ірина Анатоліївна, к. і. н., доцент, Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка, Кропивницький.

Кераміка та керамічне виробництво золотоординського міста на р. Синюха.

Шевченко Ігор Володимирович, н. с.; *Лук'яненко Юрій Анатолійович*, Музей історії Долинського району, Кривий Ріг.

Наскельний малюнок «Плесовитого каменя» та жертovníк на березі р. Бокова в Кіровоградській області.

18:30 – 19:00 підсумкове обговорення роботи секції.
19:00 вечеря.

25 листопада

10:00 – 11:30 ЗАСІДАННЯ СЕКЦІЇ. Презентація видань.

Тараненко Сергій Пантелійович, к. і. н., завідувач науково-дослідного сектора; *Мисько Юлія Володимирівна*, к. і. н., доцент, пров. н. с., *Зажигалов Олексій Валерійович*, інженер, Національний Києво-Печерський історико-культурний заповідник. Київ.
Презентація наукової колективної монографії: «Археологічна карта Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника».

Кедун Іван Станіславович, доцент, Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя; *Пархоменко Олексій Геннадійович*, завідувач відділу, Ніжинський краєзнавчий музей імені І. Спаського.

Презентація монографії «Ніжин археологічний».

Водотика Тетяна Сергіївна, к. і. н., н. с., Інститут історії України НАН України, шеф-редактор журналу «Місто: історія, культура, суспільство».

Презентація журналу «Історія, культура, суспільство» як майданчик для міських археологічних студій».

в мезолітичний — неолітичний час. З культурного шару та заповнення ям походять мінімум дві ливарні форми, серпи, залізне шило, фрагмент кам'яної сокири, колекція остеологічних матеріалів зі слідами обробки, керамічний посуд (мінімум 115 посудин), технічна та функціонально невизначена кераміка. Поховання здійснене у ямі розміром 0,5 × 0,5 м, кремаційне, без виразного інвентарю.

Типи кельтів, представлені на відомій матриці, виявленій у заповненні житла, та особливості кераміки дозволяють датувати пам'ятку в межах XI—X ст. до н. е. (за хронологією В. С. Бочкарьова) або XI ст. до н. е. (за хронологією В. І. Клочка) та включити її до складу найраніших «класичних» бондарихинських комплексів. Статус еталона для культурно-хронологічних визначень у межах відповідного кола джерел йому надають нетипова для білозерського часу культурна гомогенність керамічної колекції, умови археологізації комплексу будівлі 1.

Д. Куштан

ДІЯЛЬНІСТЬ ЧЕРКАСЬКОЇ ЕКСПЕДИЦІЇ В 2016—2018 роках

У 2016 р. при ДП «НДЦ «Охоронна археологічна служба України»» ІА НАНУ створено регіональний підрозділ — Черкаську експедицію. Мета новоствореної експедиції — проведення рятівних археологічних досліджень у м. Черкаси та області.

За 3 роки з часу появи експедиції проведено значну науково-дослідну роботу. Впродовж цього періоду вона працювала у складі загону Канівської АЕ ІА НАНУ (керівник — Ю. Болтрик) і займалася дослідженням пам'яток археології, які потрапляли у зону будівництва Канівської ГАЕС у районі кол. с. Бучак Канівського р-ну (площа бл. 580 га). 2016 р. — здійснені розвідки, в результаті яких локалізовані як відомі об'єкти археологічної спадщини, так і виявлені нові; 2017 р. — проведені археологічні розкопки багатошарового поселення Гряда II (біля вис. «188,0»), де виявлені матеріали доби пізнього палеоліту, трипільської культури, скіфського часу та XVII—XVIII ст.; 2018 р. — дослідження залишків багатошарового поселення під горою Лисуха.

У м. Черкаси за вказаний період експедицією проведені археологічні шурфування, де виявлені матеріали зарубинецької, черняхівської культур, доби пізнього середньовіччя та ранньомодерного часу.

2016 р. спільно із Черкаським міським археологічним музеєм Середньої Наддніпрянщини (директор — М. Сиволап) здійснені розвідки у басейні р. Тясмин (Чигиринський р-н). Під час них виявлено зруйноване «чорними копачами» унікальне ґрунтове поховання пізньозарубинецької культури в уроч. Троянка (с. Івківці), проведені невеликі дослідження на зруйнованому стихійним піщаним кар'єром поселенні пізньоскіфського часу Панський острів (с. Новоселиця).

У 2018 р. на замовлення НДЦ «Рятівна археологічна служба» ІА НАНУ здійснено розвідку на відрізку траси проектування повітряних ЛЕП «Побузьке — Тальне — Руська Поляна» у Черкаській обл. (понад 150 км). У результаті виявлено понад 30 об'єктів історії та археології, частина з яких виявлена вперше. Серед них окопи часів другої Світової війни, стародавні стоянки, поселення та кургани.

Р. Литвиненко

КУЛЬТУРНЕ КОЛО БАБИНЕ: СТАН ДОСЛІДЖЕНОСТІ Й СУЧАСНІ ОЦІНКИ

Впродовж десятиріч, що минули від часу розкопок поселення Бабине III, відкритий цією епонімною пам'яткою археологічний феномен пройшов шлях від сприйняття його як культурного типу Бабине III (Добровольський 1954), культури багатовали-

кової кераміки — КБК (Березанская 1960; 1986; Братченко 1971; 1985) або бабинської культури (Братченко 1977) до культурного кола Бабине (Литвиненко 2008; 2009). Останнє десятиріччя досліджень додало чимало нових і важливих результатів щодо оцінки археологічного феномену Бабине, які намагатимемось узагальнити.

Наразі культурна область Бабине охоплює терени східноєвропейського степу-лісостепу від Нижнього Поволжя до Прута й пониззя Дунаю. Масив відомих пам'яток цього культурного кола включає понад 4100 поховань, 550 поселень і декілька скарбів металевих виробів.

Помічена свого часу регіональна специфіка пам'яток КБК / Бабине (Березанская 1979; 1986) в ході подальших досліджень знайшла підтвердження й конкретизацію. Наразі культурне коло Бабине об'єднує три бабинські культури — волго-донську (ВДБК), дніпро-донську (ДДБК) і дніпро-прутську (ДПБК) з трьома локальними варіантами (Литвиненко 2009; 2011а; Мимоход 2014). Крім того, до бабинського культурного кола включено євпаторійську групу Криму й Таврії (Тощев 1993; Литвиненко 2011), а також декілька периферійних груп пам'яток лісостепу — полісся (Бандрівський 2006; Кривальцевич 2005; Литвиненко 2008; Охріменко та ін. 2012).

Культурне коло Бабине входить до складу посткатакомбного культурного блоку, утворюючи його західну половину, тоді як східна половина — від Передкавказзя і Нижнього Поволжя до Уралу — представлена утвореннями культурного кола Лола (Мимоход 2016). В якості базових субстратів Бабиного, як і Лоли, виступали різні катакомбні культури — волго-донська (для ВДБК), донецько-донська (для ДДБК), інгульська (для ДПБК) і, можливо, середньодніпровська. Абсолютна хронологія культурного кола Бабине, як і Лоли, окреслюється діапазоном 2200—1800/1700 BC cal.

Зміна катакомбної культурної області блоком посткатакомбних культур була зумовлена масштабною екологічною катастрофою (посухою), від якої потерпала щонайменше Західна Євразія з суміжними регіонами наприкінці раннього суббореалу з піком близько 2200 BC cal. На спричинені цими природо-кліматичними змінами трансформації катакомбного середовища, вочевидь, наклалися міграційні імпульси з Центральної Європи і Кавказу, які виступили каталізаторами культурогенетичних процесів, що породили Бабине і Лолу.

Е. Овчинников

НОВІ ТРИПІЛЬСЬКІ МАТЕРІАЛИ З БАГАТОШАРОВОЇ ПАМ'ЯТКИ СЕМЕНІВ-ЗЕЛЕНЧЕ

Багатошарова пам'ятка Семенів — Зеленче (Зеленче III) розташована між сс. Зеленче і Підгора, над с. Семенів Тереховлянського р-ну Тернопільської обл., при злитті р. Гнизни з р. Серет. Площа складає близько 15 га. Пам'ятка відома з початку ХХ ст. як поселення трипільської культури. Відкрив В. Й. Деметрикевич (1900), який розкопав 8 площадок. 1947 р. розкопки проводив С. А. Судаков. Тоді були відкриті 2 площадки та виробнича піч.

2012 р. роботи проводила експедиція ОАСУ «Подільська археологія» (начальник Б. С. Строчень). У південній частині пам'ятки досліджено 3 площадки, що входили до лінії будівель, яка оперізувала поселення по колу. Забудова щільна, будинки розташовувались на відстані 3—1 м. Також вперше досліджено об'єкти доби пізньої бронзи — раннього заліза та давньоруський могильник.

Площадка 2 розкопана, ймовірно, на 2/3 своєї площі. Площа завалів обмазки складала 12 × 7—8 м. Форма в плані видовжена, підпрямокутна. Маємо плитку верхнього шару «платформи», вальки із відбитками деревини та масиви крихкої обмазки (стіни?). Виявлено вимостки — одна з глини, друга з пласких каменів. Під «платформною» маємо прошарок 1—10 см, обпалений до темно-сірого і чорного кольорів, під ним — долівка нижнього ярусу будівлі з світло-сірої глини товщи-

ЕЛЕКТРОННІ АДРЕСИ УЧАСНИКІВ З'ЇЗДУ

Авраменко Мар'яна
mariana_avramenko@iananu.org.ua

Бабенко Леонід
babenkold@gmail.com

Бабенко Роман
roman.babenko.kiev@gmail.com

Баранов Вячеслав
baranov.vyacheslav.1983@gmail.com

Башкатов Юрій
jury.bashkatov@gmail.com

Баюк Віктор
bayuk.viktor@gmail.com

Беленко Микола
belenko_n@ukr.net

Беліменко Андрій
belimenko13@ukr.net

Беляєва Валентина
vibel@list.ru

Бібіков Дмитро
bibikov-@bigmir.net

Білан Юрій
gold.gririfon@ukr.net

Білинський Олег
o.bilynskyi@ukma.edu.ua

Біляєва Світлана
svitbil@ukt.net

Бітковська Тетяна
Allesligue@gmail.com

Бітковський Владислав
bitkovskiy@ukr.net

Бобровський Тимур
bobrovskij@ukr.net

Болтрик Юрій
boltryk@ukr.net

Бондар Олександр
oleksandrbonдар@gmail.com

Бондаренко Денис
bondarenkod1987@gmail.com

Бонь Олександр
o.bon@kubg.edu.ua

Борисов Артем
artem_borysov@iananu.org.ua

Борисова Тетяна
borysova@gntb.gov.ua

Бровендер Юрій
brovender@ukr.net

Бузько Олександра
alexandrabuzko@gmail.com

Буйських Алла
abujskikh@ukr.net

Булик Наталія
nata_bnm@ukr.net

Васильєв Павло
pavlo_vasyl'ev@iananu.org.ua

Вашета Михайло
mvasheta@ukr.net

Величко Євгенія
lerejena@gmail.com

Веремейчик Олена
weremeichyk@ukr.net

Весельський Андрій
veselsky_andrey@iananu.org.ua

Ветров Денис
vetrovd@ukr.net

Виноградська Лариса
larussav@bigmir.net

Вітрик Ірина
vitryk5678@gmail.com

Водотика Тетяна
tvodotyka@gmail.com

Войтюк Олексій
Djunua@ukr.net

Волков Анатолій
feofant@gmail.com

Володарець-Урбанович Ярослав
volodargrad@ukr.net

Вотякова Оксана
oksana.votiakova@gmail.com

Гаврилюк Надія
gavrylyuk_na@ukr.net

Гаскевич Дмитро
gaskevych@i.ua

Гейко Анатолій
filoarh@ukr.net

Герасименко Наталія
n.garnet2@gmail.com

Герасимов Вячеслав
vgerasimov@ukr.net

Гершкович Яків
yagershko@ukr.net

Главенчук Алла
glavenchuk@gmail.com

Гнера Володимир
3595232@gmail.com

Гопкало Оксана
hopkalo@gmail.com

Горбаненко Сергій
gorbanenko@gmail.com

Горбенко Кирило
dikiysad@ukr.net

Готун Ігор
gotun@i.ua

Гребенников Віктор
grebennikov.v2017ukr.net

Гребенніков Ігор
grebenigor77@gmail.com

Гречко Денис
ukrspadshina@ukr.net

Грицик Юрій
grytsyk001@ukr.net

Губрієнко Павло
pavelgubrienko1901@gmail.com

Демей Летиція
laetitia.demay@mnhn.fr

Деміна Аліса
alisa.demina@gmail.com

Джос Віктор
kamyana_mohila@ukr.net

Дзюладзе Олена
dzynya@gmail.com

Дмитренко Наталія
spaskogo_i@ukr.net

Дудник Діана
ddi18@knu.ua

Езартс Поль
phaesaerts@skynet.be

Ендо Ейко
endosalt@yahoo.co.jp

Єльников Михайло
elnikov@meta.ua

Жаров Геннадій
starogitnosti@yandex.ru

Желага Дмитро
zhelagadmytro@gmail.com

Жигола Віталій
gvjredaktor@gmail.com

Задніков Станіслав
belsk.archaika@gmail.com

Залізник Леонід
zaliznyakL@ukr.net

Зоценко Іван
zotsenkoi@gmail.com

Івакін Всеволод
wkniaz16@ukr.net

Іваницький Володимир
tumbaumba33@ukr.net

Іванова Світлана
svi1956@gmail.com

Івченко Андрій
comandor_a@ukr.net

Ігначак Мартін
ignaczak@amu.edu.pl

Ієвлев Михайло
levlev_M@i.ua

Ільчишин Зоя
zoya.arch@gmail.com

Казимір Олександр
kazymirom@gmail.com

Каїра Федір
fedyawinner@gmail.com

Капустін Кирило
kirill_kp@yahoo.com

Каравайко Дмитро
dmytro.karavaiko@gmail.com

Карлсен Ханс-Йорг
hjnuesse@o2mail.de

Каряка Олександр
akarjaka@ukr.net

Квітковський Віктор
kvitkovskiyvictor@gmail.com

Кедун Іван
Kedunis@ukr.net

Кіосак Дмитро
dkiosak@ukr.net

Ключко Віктор
vklochko@ukr.net
 Ключко Любов
vklochko@ukr.net
 Коваленко Марія
kovmarijka@gmail.com
 Ковальський Леонід
leonidaeu@gmail.com
 Ковальський-Білокрилий Януш
kovalskij.bilokrylyy@gmail.com
 Козак Олександра
akozak26@ukr.net
 Козир Ірина
kozyrir@gmail.com
 Козленко Роман
rknovel@ukr.net
 Козловський Аркадій
ditinez@ukr.net
 Козюба Віталій
koziuba_vitalii@iananu.org.ua
 Колесниченко Анжеліка
magtaban1984@gmail.com
 Колеснікова Вікторія
bibliarch7@gmail.com
 Колибенко Володимир
kolybenko@gmail.com
 Колибенко Олександр
kolybenko@gmail.com
 Кононенко Олеся
Kononenko_OM@i.ua
 Корвін-Піотровський Антон
korvin_oasu@ukr.net
 Корвін-Піотровський Олексій
korvinp@meta.ua
 Коропецький Руслан
ruskor@ukr.net
 Корост Ігор
bilsk_gelon@ukr.net
 Коротя Олексій
bilsk_gelon@ukr.net
 Корохіна Анастасія
a.v.korokhina@gmail.com
 Котенко Вікторія
kotenvovikt@gmail.com
 Котова Надія
nadja.kotova@hotmail.com
 Кравченко Роман
romakrav@ukr.net
 Крижановський В'ячеслав
ditinez@ukr.net
 Кротова Олександра
okrotova@ukr.net
 Крутілов Валерій
kruutilov70@ukr.net
 Крютченко Олексій
spg9m@ukr.net
 Кулаковська Лариса
larissa.kulakovska@gmail.com
 Кургіна-Коваленко Тамара
tkurhina@gmail.com
 Куштан Дмитро
kushtan_dp@ukr.net
 Ліфантій Оксана
oksanalifantiy@gmail.com
 Лазурко Остап
Lazurko78@ukr.net
 Литвиненко Роман
r.litvinenko@dommu.edu.ua
 Лицевич Ярослав
lytsevichyaruslav@gmail.com
 Лук'янченко Юрій
vsh1973@ukr.net
 Луняк Євген
lunyak@ua.fm
 Луценко Роман
vutzick@ukr.net
 Магомедов Борис
bmagomedov@gmail.com
 Маєр Андреас
and.maier@fau.de
 Малишев Олександр
savurmog@ukr.net
 Манігда Ольга
manigda_olga@iananu.org.ua
 Манько Валерій
Valery_Manko@yahoo.com
 Марченко Олександр
mar4enko@online.ua
 Махортих Сергій
makhortykh@yahoo.com
 Махота Олена
makhota-olena@ukr.net
 Милашевський Олександр
milan7667@gmail.com
 Маєр Андреас
and.maier@fau.de
 Милян Тарас
tmylian@gmail.com
 Мисько Юлія
yuliamysko2015@gmail.com
 Митківська Тетяна
tmytkivska@ukr.net
 Михайлова Наталія
medzie.nataliiamykhailova@gmail.com
 Мінаєва Наталія
Polkom@i.ua
 Могилов Олександр
mogilovod@gmail.com
 Москаленко Олександр
nizhyn-ist-fak@ukr.net
 Моця Богдан
darkunicorn@ukr.net
 Моця Олександр
oleksandr_motsia@iananu.org.ua
 Назар Іван
nazarivan@ukr.net
 Назарова Тетяна
nazarovua@mail.ru
 Насу Хіро
nasuhiroo@gmail.com
 Науменко Наталія
n_naumenko@i.ua
 Нездолій Олександр
oleksandr.nezdolii@gmail.com
 Нечитайло Павло
kparchaeology@gmail.com
 Нігст Філіп
prn25@cam.ac.uk
 Новик Тетяна Григорівна
novik-t@ukr.net
 Новиченкова Марія
novichenkovamaria@gmail.com
 Ногін Євген
evgeniy70-70@ukr.net
 Овчинников Едуард
ed.ovchin@gmail.com
 Озеров Петро
starodruk-13@ukr.net
 Окатенко Віталій
okatenkovitalij@gmail.com
 Оленич Андрій
atli-sent@bigmir.net
 Осадчий Руслан
ruslanosadcij256@gmail.com
 Осаульчук Олег
osaul.ras@gmail.com
 Осипенко Максим
osypenko.ms@gmail.com
 Отрошенко Віталій
otrok_o@ukr.net
 Павленко Сергій
pavlenko.srv@gmail.com
 Павлів Дмитро
datamitra@gmail.com
 Павлова Віра
vpaolova@bigmir.net
 Палієнко Сергій
svpaliy777@gmail.com
 Панишко Сергій
Panishko63@gmail.com
 Панікарський Антон
panikarskyi@oasu.com.ua
 Папанова Валентина
vrapanova1953@gmail.com
 Парацій Володимир
paratsiy@ber.te.ua
 Пархомено Олексій
sayidparkhomenko@ukr.net
 Петегрич Володимир
v.petehrych@gmail.com
 Петраускас Андрій
petrauskas@i.ua
 Петраускас Олег
oleg_petrauskas@iananu.org.ua
 Пірсон Стефан
stephane.pirson@spw.wallonie.be
 Піструїл Ігор
pistruiligor@ukr.net
 Погоржельська Ірина
zbrojar@ukr.net
 Погорілець Олег
medzibozh1@gmail.com
 Полідович Юрій
yurkop@ukr.net
 Полтавець Василь
nikz.chigir@gmail.com
 Пономаренко Віталій
ponomarenko_v_v@i.ua
 Потехіна Інна
idpotekhina@gmail.com
 Почінок Ельвіра
elpochynok@gmail.com
 Принь Олександр
pryn.iskander@gmail.com
 Присяжнюк Олексій
a_pap@ukr.net
 Пробийголова Олексій
alexprobygolova@ukr.net

Прудько В'ячеслав
prudkoslava@gmail.com
 Прядко Олександр
otaman_sirko@ukr.net
 Пуголовок Юрій
yuriy.puholovok@gmail.com
 Пустовалов Сергій
pustovalovsergej@yahoo.com
 Радомський Іван
radomskijvano1812@gmail.com
 Радченко Симон
simon.radchenko@gmail.com
 Рейда Роман
romanreyda@ukr.net
 Ржевуська Софія
sofiarzhewuska@gmail.com
 Родрігес Руслан
r.r.rodriquez@imbg.org.ua
 Рудич Тетяна
rudich@iananu.org.ua
 Савельєв Олег
sav_reun@ukr.net
 Савельєва Катерина
savelievokat6@gmail.com
 Савченко Олексій
alexey89xyz@gmail.com
 Сало Богдан
bodiasalo@ukr.net
 Самойленко Олександр
ndu1805rector@ukr.net
 Сапегін Сергій
folium_sv@ukr.net
 Сапожников Ігор
igors@gcn.ua
 Свистун Геннадій
sacaliba@gmail.com
 Семенова Аліса
garmoniaalise@gmail.com
 Сиволап Михайло
syvolapmykhaylo@ukr.net
 Сидорович Володимир
sidorovitchvz@gmail.com
 Симоненко Олександр
simonal@ukr.net
 Синиця Євген
sin@univ.kiev.ua
 Ситий Юрій
yurisytyi@gmail.com
 Ситник Олександр Миколайович
oleksander_sytnyk@i.ua
 Ситник Олександр Степанович
olexandr.sytnyk@gmail.com
 Сікоза Денис
arheolog111@gmail.com
 Сілаєв Олександр
silayevs@ukr.net
 Сінельніков Олександр
sinelnikoff.senia@gmail.com
 Скиба Андрій
skyba-andriy@ukr.net
 Скорий Сергій
idanfirs@ukr.net
 Скороход В'ячеслав
skorohod-sv@ukr.net
 Сминтина Олена
smyntyna_olena@onu.edu.ua
 Смирнов Леонід
gnom-8@ukr.net
 Смирнов Олександр
smyrnovol@ukr.net
 Снитко Іван
maharadze_v@mail.ru
 Сніжко Ірина
isnizhko@ukr.net
 Собчук Валентин
vsobchuk@ukr.net
 Сон Наталія
son.n.iananu@gmail.com
 Сорокун Андрій
sorokun_a@i.ua
 Стеблій Наталія
nstebliy@ukr.net
 Степанчук Вадим
VadimStepanchuk@gmail.com
 Стрихар Максим
mstrykhar@gmail.com
 Строєць Богдан
cherleniv@gmail.com
 Ступак Дмитро
dmytro_stupak@iananu.org.ua
 Сушко Аліна
alina_sushko@ukr.net
 Тараненко Сергій
taransun@ukr.net
 Теліженко Сергій
telizharh@hotmail.com
 Терпиловський Ростислав
arch@univ.kiev.ua
 Тесленко Дмитро
Dmytro.L.Teslenko@gmail.com
 Тимошенко Василь
timoshenko_malyn@ukr.net
 Ткач Віталій
duben@ukr.net
 Толкачов Юрій
tolk_yuriy@ukr.net
 Томашевський Андрій
tomashevsky@ukr.net
 Тоцев Геннадій
gennadt1951@gmail.com
 Тубольцев Олег
olegtuboltzev@gmail.com
 Усик Віталій
vitally.i.usik@gmail.com
 Филипчук Андрій
archandrij@ukr.net
 Фіалко Олена
ofialka@ukr.net
 Форнас'є Йохен
fornasier@em.uni-frankfurt.de
 Хададова Марина
marinahadadova@gmail.com
 Хамайко Наталія
natalia_khamaiko@iananu.org.ua
 Харламова Аліна
lastivka.19@ukr.net
 Хоптинєць Іван
vanhopita@ukr.net
 Хофманн Роберт
robert.hofmann@ufg.uni-kiel.de
 Цеунов Ігор
igortseunov@gmail.com
 Чабай Віктор
chabai_v_p@iananu.org.ua
 Чекановський Андрій
andrewche@ukr.net
 Черкаська Дар'я
dcherkasskaya@gmail.com
 Черненко Олена
allisscorp@gmail.com
 Черновол Дмитро
ch_d_k@ukr.net
 Черновол Ірина
chernovoliv@ukr.net
 Чечуліна Ірина
irusia500@gmail.com
 Чміль Леся
chmil_l@i.ua
 Чуєва Катерина
k.chuyeva@mbvk.kiev.ua
 Шапорда Олег
bilsk_gelon@ukr.net
 Шатіло Людмила
milashatilo@gmail.com
 Шевченко Ігор
vsh1973@ukr.net
 Шевченко Тетяна
taniashechenko@yahoo.com
 Шейко Ірина
ira.sheiko@gmail.com
 Шелехань Олександр
oleksandr_shelekhani@iananu.org.ua
 Шишкін Руслан
ruslan.shishkin.kiev@gmail.com
 Шиянова Анна
shiyanova_av@ukr.net
 Шніцар Микола
shnitzar_87@ukr.net
 Шрамко Ірина
belsk.archaika@gmail.com
 Юрченко Анна
Ganna1102014@gmail.com
 Ягодинська Марина
tokiopik2@gmail.com
 Якімова Ірина
irina.yakimova1990@gmail.com
 Яневич Олександр
janevic_a@ukr.net
 Яненко Анна
pudovkina@ukr.net
 Яненко Вадим
ornithologist.ua@gmail.com
 Яніш Євгенія
tinel@ukr.net
 Ясновська Людмила
lusiajasnovskaja@ukr.net
 Яценко Сергій
diopkmo@ukr.net

Обкладинка: *А. В. Панікарський*

Верстка: *С. А. Горбаненко*

Надруковано в *авторській редакції*

Підписано до друку 16.11.2018. Формат 60 × 84/8.
Гарн. Book Antiqua. Папір офс. Друк офс. Ум.-друк. арк. 23,3.
Обл.-вид. арк. 20,4. Тираж 300 екз. Зам.

Тираж віддруковано «видавництво “Стародавній світ”»,
тел. (044) 599-34-43

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК No 3991 від 24.02.2002 р.